

JENN

Training and Consultancy

The path to enlightened education

SUBJECT: SESOTHO HL

MOPHATO WA 12

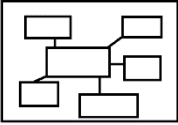
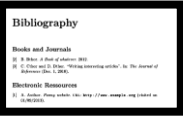
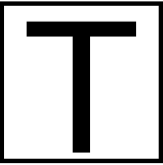
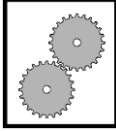
DITHUTO TSA HWETLA

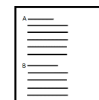
BUKANA YA MOSUWE LE MOITHUTI

SEHLOOHO

PAMPIRI YA PELE

TLHALOSO YA DIHLOOHO

 MORALO	 TATAISO YA DITLHAHLOBO	 DIKAHARE	 MESEBETSI
 MOHLODI	 MAREHO	 MEHLALA YA TSHEBETSO	 DIKGATO

TEKOKUTLWISISO.....	4
KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO	5
POTSO YA 1	5
TEMA YA B.....	8
KGUTSUFATSO	9
KAROLO YA B: KGUTSUFATSO	10
TSHEKATSHEKO YA DIPAPATSO	11
SEPHEO SA PAPATSO KE SEFE?	11
MEFUTA YA DIPAPATSO	11
MAWA A BOBAPATSI	11
MOHLALA WA PAPATSO 1	12
MOHLALA WA PAPATSO 2	12
HA O ARABA DIPOTSO TSA PAPATSO	13
MEFUTA YA DIPOTSO	13
PAPATSO	14
POTSO YA 3	14
TSHEKATSHEKO YA DIKHATHUNU	15
SEPHEO SA DIKHATHUNU KE SEFE?	15
MOHLALA WA KHATHUNU 1	15
MOHLALA WA KHATHUNU 2	17
POTSO YA 5: TEMA YA PROSA.....	19
TEMA YA F	19
MEHLODI.....	21

TEKOKUTLWISISO

1. Bala tema makgetlo a mararo.
Kgetlo la pele o bala o okola tema.
La bobedi o bala ka botlalo.
O bala dipotso o nto bala tema hape.
Pele o qala o araba dipotso o lokela o utlwisise pele seo tema eo e buang ka sona.
2. Utlwisisa se batlwang ke potso.
3. Ha potso e re o qolle lentswe o se ke wa ngola polelo kaofela.
4. Potso ha e re qolla polelo, etsa jwalo.
5. Potsong e hloakang hore o bapise, o lokela ho hlahisa mahlakore a mabedi a karabo.
6. Potsong e bulehileng, hopola ho bua ka maemo a matle a phedisano.
Mohlala: Potsong e reng: Na o ka etsa jwang ha o fumana hore o lokela ho thusa motho ya kileng a o etsa hampe? Karabo e ka lebellwang mona ke hore o ka mo thusa hore a tle a pheme mathata ao a iphumanang a le ka hara ona.
Karabo e ka reng, Nka mo sheba feela ka re o laehile mme nke ke ka mo thuse hohang, ha se karabo e nepahetseng hobane e kgahlanong le maemo a matle a phedisano.
7. Ebang o tlameha ho araba ka E kapa TJHE, NNETE /MAFOSI, DUMELLANA /HANANA- fana ka tshehetso.
8. Etsa bonnete ba hore kamehla tshehetso ya hao e nyalana le karabo E kapa Tjhe.
9. Qala ka ho ngola E/KE A DUMELA/NNETE KAPA TJHE/ HA KE DUMELE/ MAFOSI (ho ya ka seo potso e se botsang) ebe o nehelana ka tshehetso/lebaka.
10. Ebang o sa tsebe moelelo wa lentswe le itseng, fumana tataiso kamoo lentswe leo le sebedisitsweng ka teng temeng- ka nako tse ding seo se ka o thusa ho fumana moelelo wa lentswe.
11. Potsong eo ho yona ho thweng akaretsa ditaba tsena ka polelo e le nngwe e jereng mohopolo wa sehlooho – o lokela ho pheta mohopolo wa tema hape ka mantswe a hao.
12. Potsong e botsang ka molaetsa – o lokela ho bua ka thuto eo o e fumaneng temeng eo.
13. Ha potso e botsa ka ntlha le mohopolo, hopola hore ntlha e ka pakwa ka tlhahisoleseding e tsitsitseng. Mohopolo ke kutlwisiso ya motho e ka fapanang le ya motho e mong. Mohlala:
Ke na le R1000 – Ke ntlha hobane o ka bala tjhelete mme wa e fumane e le jwalo ka ha e boletswe.
Phapano: Ke na le tjhelete e ngata- E ka ba MOHOPOLO, hobane ngata ke eng ho mofutsana (ntlheng ena R1000), e nyane ho morui.
14. Kabo ya matshwao a potso e nngwe le e nngwe e laolwa ke bolelele ba karabo ha o araba potso.
15. Hore o utlwisise tema, kgetholla dipakeng tsa moelelo o **otlolohileng** le moelelo o **patehileng** (nantswe a nang le moelelo o akantsweng/o bonono/moelelo o seng wa mantlha.

MOHLALA:

Hakotse le nonne, bobedi mantswe ana a fupere moelelo o tshwanang, empa hakotse e na le moelelo o amohelang, ha nonne e fana ka o sa amohelang.

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO

POTSO YA 1

Potsong ena o nehlwe mefuta e mmedi ya ditema. Bala tema e nngwe le e nngwe ka tlhoko o nto araba tsohle tse hlahlang tlasa tema ka nngwe.

Bala tema ena e latelang, mme ha o qetile o arabe dipotso tse e latelang.

TEMA YA A

MOTJHA, EMA O BALEHELE 'VAPE'.

1. **Di-e-sakerete** di ile tsa qala ho hlahiswa United States e le mokgwa wa ho thusa batho ba tsubang ho kgaotsa ho tsuba. Dilemong tse mashome a mabedi ho tloha ka nako eo, seo jwale re se tsebang e le tlwaelo ya **'vaping'** e ikeditse e le mokgwa wa ho romela dikhemikhale tse kotsi matshwafong a rona. E ka fetoha tlwaelo ya hore, jwalo ka dihlahiswa tsa setso tsa kwae, di ka lematsa le ho ba kotsi bophelong ba rona. Di-e-sakerete hajwale ke dihlahiswa tse atileng haholo tsa kwae tse sebediswang ke baithuti ba dikolong. Ho ya ka Ditsi tsa Taolo le Thibelo ya Mafu, **10%** tsa baithuti ba sebedisitse di-e-sakerete ka 2023. Ka dipalo-palo, 10% e tshwaya ho fokotseha ha batjha ba fetang halofo ya milione selemong se fetileng, empa tshebediso e ntse e eketseha haholo.
2. Ka bokgutshwanyane, ho na le mosebetsi wa ho ruta batjha le batho ba baholo ka ditsela tse silafatsang ka ho tsuba 'vape'. **Stephanie Hanson, MD**, ngaka ya bana Sanford West Fargo Clinic, o fane ka tlhokomediso ya bophelo bo botle ho batjha ka dilemo tse ka bang mashome a mabeli. O ile a bona kotsi e kgolo ya bophelo bo botle ho batho ba dilemo di **18** le ba tse ka tlase e tliwang ke 'vaping' mme o bona koduwa. Boholo ba dihlahiswa tsa 'vape' di na le **nikotine**, e leng ntho e tsebahalang, e hohelang le ho ba kotsi, ho boletse Dr Hanson. Ntle le nikotine, ho na le metswako e meng e kotsi e ka lokollwang ke vaping.
3. **'Dikhemikhale tse kang formaldehyde kapa di-herbicides tse sebediswang haholo ho bolaya mofoka'** di ka boela tsa baka lefu la pelo le mofetse. 'Vaping' e emela memo ya dikhemikhale tsena tsa e-sakerete ho kena mmeleng le mading. Haeba o nahana ka di-microparticles tseo di ntseng di tliwa ka botebo matshwafong ha o ntse o sebedisa 'vape', ho na le monyetla wa hore seo se bake karabelo e matla haholo ya ho ruha ha matshwafo le sebete. Sena se ka bakwa ke dihlahiswa tsa 'vaping' tsa nikotine, empa mohlomong se atileng haholo ka dihlahiswa tsa 'vaping' tsa

THC. Tshebetso e tshwanang ya botswadi e sebetsang ho lemoha mekgwa ya ditlwaelo tse seng molaong e ka sebetsa ho bona hore na mora kapa moradi o sebedisa dihlahiswa tsa 'vaping'.

4. **Na ba na le diphetoho tsa maikutlo?** Na ho na le phetoho ya tshebetso ya bona ya thuto? Na o lahlehelwa ke metswalle ya nako e telele, kapa ho fumana metswalle e metjha eo a sa e tsebeng? Na o hlokomela hore o na le takatso e matla ya ho robala kapa ho bona hore o ikutlwa jwang ka tsela e sa tlwaelehang?

5. **Dr Hanson o re o bua haholo le bashanyana ba bangata ba buang ka di-'ivaping'.**

Re bona bana ba sehlopheng sa botshelela kapa sa bosupa ba etsa diteko tsa ho sebedisa 'vaping'. Ho na le mefutafuta e mengata e fumanehang ha bonolo ebile e arolelwana hara dihlopha tsa dithaka tsa dilemo tseo, ka hona bana ba na le phihlello e bonolo ho yona.

Ho bohlokwa ho hlokomela hore sena se kenyelletsa dihlahiswa tsa THC, ntle le tse nang le nikotine. Re boetse re bona 'vaping' e hodisa tshebediso ya marijuana, e ka rinyang bana kaofela.

6. **Haeba o batla ho tlohela kapa haeba o motswadi o kgothalletsa mora wa hao kapa moradi wa hao hore a tlohele,** seo o lokelang ho se qala ke puisano le ngaka ya hao kapa le ngaka ya ngwana wa hao e le ho qoba ho ba ngwana-mahana-a-jwetswa ya bonwang ka dikgapha.

'Ka sebele re ka o bontsha disebediswa tse fumanehang habonolo,' ho boletse Dr Hanson.

E nngwe ya dintho tseo ke di kgothalletsang hangata ke buka ya **'My Life My Quit'**.

E fumaneha bakeng sa batho ba baholo le batjha mme ha e kgethole kaha e thehilwe ka mongolo ho batjha ba ka ipallang yona.

Buka ena ha se kahlolo, ebile e fana ka thuso le tataiso ho ba nang le thahasello ya ho tlohela ho tsuba 'vape'. **E boetse e loketse batho ba baholo.**

7. **'Ho feta moo, jwalo ka ngaka ya bana, ke tshwenyehile ka nikotine eo batjha ba rona ba e hemang.**

Bakeng sa boko ba bona bo ntseng bo hola, monyetla wa ho bo lematsa o moholo le ho feta hobane bo ka lebisa mathateng a maholo.'

Dr Hanson o ile a hatisa hore ho lemalla nikotineng ho ka tlisa kotsi e kgolo mmeleng. Mohlomong ho na le dikotsi tse kgolo tsa matswafo hara ditsubi tsa 'di-vape' tse nyane.

E ka boela ya lebisa ho mefuta ya kankere le tshenyo ya bophelo ka nako e telele.

- 1.1 Bolela hore di-e-sakerete di qadile ho hlahiswa naheng efe? (1)
- 1.2 Ke diperesente tse kae tsa baithuti tse sebedisitseng di-e-sakerete ka 2023? (1)
- 1.3 Qotsa lentswe seratswaneng sa 3, le nang le moelelo o le mong le *kankere*. (1)
- 1.4 Qolla akronime e sebedisitsweng seratswaneng sa 5. (1)
- 1.5 Hlalosa se bolelwano ke mongodi moleng wa 45 ha a re 'e ka *rinyang bana kaofela*'. (2)
- 1.6 Bontsha kamoo tshebediso ya maele ana, 'ngwana-mahana-a-jwetswa o bonwa ka dikgapa' moleng wa 50 e hokahanang le maemo a bophelo kateng. (2)
- 1.7 Ho ya ka wena, ke mekgwa efe e **MERARO** eo batswadi ba ka e sebedisang ho bona hore mora kapa moradi o sebedisa dihlahiswa tsa 'vaping'. (3)
- 1.8 Nikotine eo batjha ba rona ba e hemang e na le kgahlamelo efe e kotsi maphelong a bona? (2)
- 1.9 Kgetha karabo e nepahetseng ka ho fetisisa ho tlhaku **A–D**. Ngola feela tlhaku (A–D) e bapileng le karabo eo o e kgethileng. (1)

Lentswe lena '**koduwa**' le moleng wa 17 le re bolella hore ...

- A. 'vape' e tholahala hohle mahala.
- B. 'vape' e tlisa bophelo ho batjha.
- C. B le D.
- D. 'vape' e baka bothata bo boholo.
- 1.10 Tsenkolla bohlokwa ba tshebediso ya dipotso tse hlahellang meleng ya 32–36 ho batswadi. (3)
- 1.11 Na o dumela hore dikhemikhale tsa e-sakerete tse kenang mmeleng le mading di ka baka bothata ho ba sebedisang 'vape'? Tshehetsa karabo ya hao. (3)
- 1.3 Qotsa lentswe seratswaneng sa 3, le nang le moelelo o le mong le *kankere*. (1)
- 1.3 Qotsa lentswe seratswaneng sa 3, le nang le moelelo o le mong le *kankere*. (1)
- 1.3 Qotsa lentswe seratswaneng sa 3, le nang le moelelo o le mong le *kankere*. (1)

Bala le ho boha tema ena e latelang, mme ha o qetile o arabe dipotso tse e latelang.

TEMA YA B

[E qotsitse le ho lokiswa ho tswa Google]

- 1.12 Manolla ketsahalo e hlahellang setshwantshong se ka hodimo. (2)
 - 1.13 Na ke qeto efe eo o neng o tla e nka ha o ne o ka ba maemong a motho ya hlahellang setshwantshong se ka hodimo? (3)
 - 1.14 Tsetolla thuto eo mongodi a lehang ho e fihlella ka tshebediso ya TEMA YA B ho wena jwalo ka motjha. (2)
 - 1.15 Bontsha kamoo ditaba tsa TEMA YA B di ntshetsang pele mohopolo wa TEMA YA A kateng. (3)
-

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KGUTSUFATSO

- Kgutsufatsa tema ya mantswe a 350 ka mantswe a sa feteng a **90**.
- Kgutsufatso e ngolwa ka **seratswana - se le seng feela**.
- **Ha o ngola kgutsufatso, hopola tsena tse latelang:**
- Bala potso ka kutlwisiso, mme o ele hloko seo potso e se batlang.
- O tlameha ho fana ka dintlha tse **SUPILENG** tse jereng mohopolo wa sehlooho kgutsufatsong ya hao.
- Sebedisa dipolelo tse felletseng kgutsufatsong ya hao.
- Puo e sebediswang marangrang a jwalo ka watsapo le sms ha e a dumellwa.
- Polelo e nngwe le e nngwe e tlameha ho ba le moetsi le moetsuwa.
- **Ngola kgutsufatso ka mantswe a hao** (O ele hloko hore o se lahle moelelo wa seo ho buang ka sona)
- Ha o qotsa temeng ka kotloloho, o tla lahlehelwa ke matshwao a **puo**. Hopola hore sepheo sa ho kgutsufatsa ke ho bona hore o utlwisisa tema eo o e filweng, o ka hlwaya mehopolo ya sehlooho mme wa e ngola ka mantswe a hao o **ikamahanya le seo potso e se hlokang**.
- Ha o nka polelo e le jwalo fetola kapa hlakola lentswe le le leng, kapa kenya lentswe le letjha le siyo temeng.
- Fetola tatellano ya mantswe polelong empa moelelo o sa fetohe.
- Ha o utlwisisa potso/ditaelo, ngola dipolelo tse felletseng mme o fane ka dintlha tse supileng **ka mantswe a hao o sa lahle moelelo wa tema** kapa o di qotse di ntse di le jwalo, e be tse jereng mohopolo wa sehlooho feela. Kgutsufatsa ka tsela e bonolo ya ho fumana matshwao.

KAROLO YA B: KGUTSUFATSO

Bala ditaba tsa tema e latelang, ebe o di kgutsufatsa ka ho ngola seratswana se momahaneng moo o hlahosang mabaka a etsang hore diphetho tsa materiki di se ke tsa ba ntle naheng ka bophara.

ELA TLHOKO: o lebelletswe ho etsa tse latelang:

1. Kgutsufatso e be ya mantswe a sa feteng 90.
2. Dintlha e be TSE SUPILENG tse jereng mohopolo wa sehlooho.
3. Ngola ka mokgwa wa seratswana se momahaneng.
4. Bontsha palo ya mantswe ao o a sebedisitseng qetellong ya kgutsufatso ya hao.

MABAKA A ETSANG HORE DIPHETHO TSA MATERIKI DI SE BE NTLE.

Hangata baithuti ba materiki ba a tswellella dithutong tsa bona empa ha ba tswellelle ka tsela e babatsehang. Diphetho tse seng ntle tsa materiki di angwa ke mabaka a mangata a fapaneng ho phatlalla le naha. Bofuma bo jeleng setsi kahare ho naha bo etsa hore baithuti ba haellwe ke ho fumana thepa yohle eo ba e hlokanang mme sena se ama diphetho tsa bona ka tsela e sa thabiseng.

Kgaello ya matitjhare a kwetlisitsweng haholoholo metseng ya mahaeng le yona e etsa hore diphetho tsa materiki di se fihlelle boemong bo kgahlisang. Tshubuhlellano ya baithuti ka hara diphaposi tsa borutelo ke a mang a mathata ao matitjhare a tobanang le ona mme a se kgone ho phakisa ho elellwa haeba ho e na le moithuti kapa baithuti ba diehang ho utlwisisa ebe ha ba kgone ho ba fa tsotello e kgethehileng. Kgaello ya dibuka eo e leng koboanela dikolong tsa rona e theola boleng ba diphetho ha bohloko naheng ka bophara.

Kgaello ya tshehetso ho tswa lehlakoreng la batswadi ke le leng la mabaka a hamelang boleng ba diphetho tsa baithuti ba rona fatshe kaha baithuti ba sa fumane tsotello e ba loketseng batswading ba bona. Maemo a botlokotsebe a jwaloka tshebediso ya dithethefatsi a kotsi haholo diphethong tsa baithuti ba rona kaha ba sa kgone ho tsepamisa maikutlo dithutong. Ho ima ha batjha ho putlamisa maemo a bona a tshebetso dithutong.

Maemo ohle a theolang boemo ba diphetho tsa baithuti ba naha a tlameha ho elwa hloko le ho rarollwa mme mmuso o tshehetse baithuti ba rona ka mokgwa o lekanang metseng ya mahaeng le metseng ya ditoropong ho tle baithuti ba se be le mathata a ho kena ka bolokolohi ditsing tsa thuto ya boemo bo phahameng.

[E qotsitswe le ho lokisetswa ho [Google](#).]

TSHEKATSHEKO YA DIPAPATSO

SEPHEO SA PAPATSO KE SEFE?

- Sepheo sa papatso ke ho susumetsa moreki/mmadi ho reka sehlahiswa/tshebeletso e itseng (diaparo/disebediswa tsa thekenoloji/mabenkele jj) kapa ho etsa tsebisano e itseng (Mohl: Keteko ya letsatsi le ikgethileng/moketjana wa mmimo/sekgeho sa mosebetsi jj)

MEFUTA YA DIPAPATSO

- Dipapatso tse ngotsweng – dikoranta/dimakasine/dibiliboto Dikhathaloko jj
- Dipapatso tse haswang – thelevisheneng/seyalemoyeng
- Dipapatso tsa inthanete – marangrang a dipuisano

MAWA A BOBAPATSI

Babapatsi ba sebedisa mawa a fapaneng ho hohela bareki /babadi hore ba reke dihlahiswa/ditshebeletso tsa bona – (Attention. Interest. Desire. Action)

- Mengolo e fapaneng (bohloko/fonto)
- Mapetjo
- Ditshwantsho tsa dihlahiswa/ditshebeletso
- Sesolo
- Tshebediso ya puo – Puo e susumetsang (maele, maelana, kgetho ya mantswe, mekgabisopuo jj)
- Tshebediso ya medumo alithereishene – Botoro, Romo, tlala e ba toro Leetsisa – Ha o nahana Dipalo o a tsitsipana?
- Tshebediso ya matshwao a puo – letshwao la potso (?) – makalo (!) –
- Dikgokahano (Nomoro ya mohala, webosaete jj)
- Mmino o monate
- Mebala e fapaneng

TEMOHO E HLOKOLOSI YA PUO

- Ho ba hlokolosi ha o bala, o bohile kapa o mametse ho bolela ho sekaseka ka kutlwisiso seo e bang se a bapatswa.
- Ha o bala/bohile dipapatso o lokela ho ela tlhoko tse latelang:
 - Puo e susumetsang/qhekellang – ditshwantsho/mantswe a ikgethileng
 - Ho sheba ditaba ka lehlakore le le leng (Stereotype)
 - Tshekamelo le leeme (prejudice and bias)
 - Leshano
 - Kamano

MOHLALA WA PAPATSO 1

MOHLALA WA PAPATSO 2

MMADITHLOFA
BOTORO... ROMO! TLALA E E BA TORO!

Potlaka! Potlaka! Se salle morao!

Iphumanele kgomo ena ya mohlolo kajeno!
Ena yona e sisa motjhaotjhele!

Natefelwa ke
lebesa yona le

Iteanye le rona hanghang: 057 718 2023

HA O ARABA DIPOTSO TSA PAPATSO

- E ba le kutlwisiso e tebileng ya mantswe le ditshwantsho tse sebedisitsweng papatsong.
- Ela hloko tsela eo mantswe le ditshwantsho di sebetsang mmoho kateng ho susumetsa moreki hore a hohelwe ke se bapatswang.
- E ba le kutlwisiso ya matshwao a puo a sebedisitsweng papatsong.
- E ba le kutlwisiso ya kamoo tsebo ya THUTAPUO LE MELAO YA TSHEBEDISO YA PUO le HO BALA LE HO BOHA e sebedisitsweng kateng dipapatsong.

MEFUTA YA DIPOTSO

- Dipotso tsohle tsa dipampiri tsa tlhahlobo ya NSC di ralwa ho latela tokomane ya Tataiso ya Tlhahlobo HL Examination Guidelines 2021
- Dipotso di ralwa ho latela dikhoknethife ho nnetefatsa hore dipotso tsohle di boemong bo loketseng moithuti e mong le e mong.

PAPATSO POTSO YA 3

Bala le ho boha papatso e latelang ebe o araba dipotso tse theilweng hodima yona.

TLHOKOMELONG E PHETHAHETSENG

Bophelo bo bobebe, bo tletseng lerato lelapeng le hlwekileng la maqheku.

Ba hopotswa ho nwa meriana ka nako, boikwetliso le phepo e tsitsitseng.

7093223344

www.tlhokomelongephethahetseng.co.za

[E qotsitswe le ho lokisetswa tlhahlobo ho tswa ho www.Golegal.co.za]

- 3.1 Bolela lewa le le leng la ho bapatsa le sebedisitsweng papatsong ena. (1)
- 3.2 Bolela lebitso la lehae le bapatswang temeng e kahodimo, o be o bolele hore le na le tshusumetso efe ho mmadi. (3)
- 3.3 Letshwao la pelo le setshwantshong se ka hodimo le sebedisitswe ka sepheo sefe? (3)
- 3.4 Bolela ditshebeletso TSE PEDI tse hlahellang papatsong tse ka o fang thahasello ya ho isa leqheku kapa leqhekwana la hao lehaeng lena. (1)
- 3.5 Polelo e latelang ke ntlha kapa mohopolo, o be o tshehetse Karabo ya hao. Maqheku Maqheku a fumantshwa phepo e tsitsitseng (2)

TSHEKATSHEKO YA DIKHATHUNU

SEPHEO SA DIKHATHUNU KE SEFE?

- Dikhathunu di takwa ka mabaka a fapaneng – ka nako tse ding ho qabola le ha boholo ba nako di fetisa melaetsa ya bohlokwa.
- Ka dinako tse ding, dikhathunu di sebedisitswa ho fetisa metlae ha ka dinako tse ding di fetisa melaetsa ya bohlokwa ka tsela ya ho qabola – keketehiso.
- Keketehiso e ka hlahiswa ka mokgwa wa ho qabola, phoqo, phetheletso, le ho soma.
- Leha dikhathune di qabola, ho bohlokwa hore o utlwisise moelelo o di o fetisang.
- O lokela hore o manolle khathunu ka kakaretso pele o ka leka ho araba dipotso tse thehilweng hodima yona.
- Lekola sepheo sa khathunu... a na e reretswe feela ho qabola? Kapa ho na le molaetsa wa bohlokwa o fetiswang ka yona?
- **Tikoloho/sebaka-** Diketsahalo tse hlahellang khathuneng di etsahalla ho kae? Na ke sekolong/palamenteng/bankeng/kerekeng/kantorong jj? Na ditaba tsa khathune di dumellana/hanyetsana le sebaka seo?

MOHLALA WA KHATHUNU 1

Mosadi ya tlileng nyakeng o re: 'Aebo! O batla ho mpoella hore o tlo pharama tjhe feela o sa ntlahlobe, empa o ntse o bona hore ke hloka thuso ya hao?'

Monna wa ngaka o arabela ka hore: 'O bua jwang le nna? Hana le tlwaetse lona ho kgafolaka banna? Athe o jwang na?'

- **Dibapadi-** lekola hore ke diketso dife tse dibapadi di di etsang mme di fetisa maikutlo afe ka tshebediso ya puo ya mmele le puo ya sefahleho.

- Boela o lekole hore puo ya mmele e senolang mabapi le dikamano tsa dibapadi
- **Diketso**- Lekola hore ke sefe se etsahalang ka khathunung le hore ketso eo e hlahella ka mokgwa o jwang.
- **Puo**- Tshebediso ya puo e bohlokwa nakong eo o sekasekang khathunu.

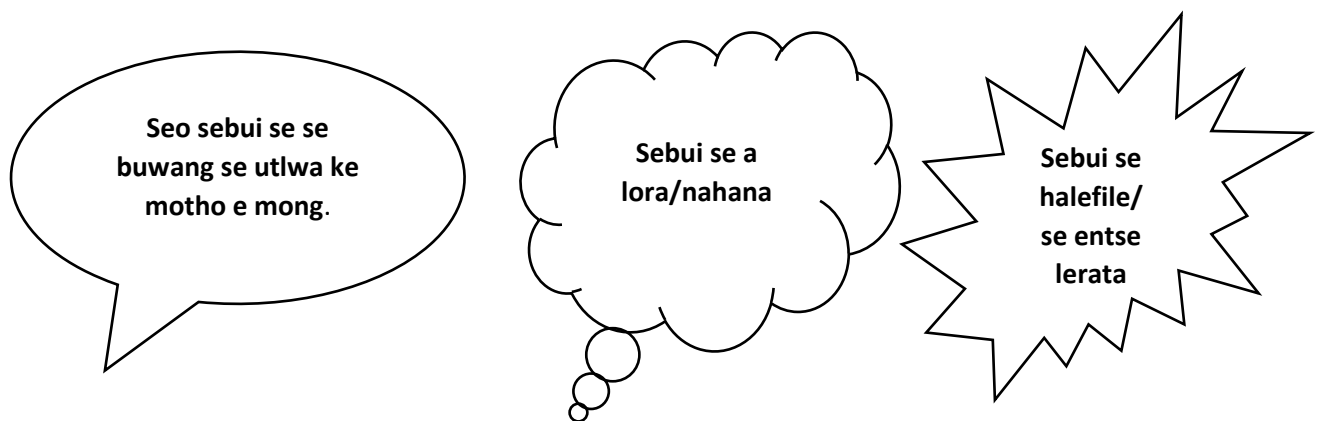
Mokhathunu o kgethile mantswe afe ho finyelletsa sepheo le molaetsa wa khathunu.

- Puisano e ka hodimo e totobatsa kamoo puo e nang le bokgoni ba ho fehla maikutlo, ho bontsha tshekamelo le leeme, ho tadima dintho ka leihlo le le leng.
- **Puo ya sefahleho** – e pepesa se kelellong ya seapadi le se maikutlong a sona.
- **Puo ya mmele** – le yona e pepesa se kelellong ya seapadi, maemo a renang hammoho le maikutlo a sona.
- **Sehalo**- Sehalo se senola maikutlo a motaki le ntlhakemo ya hae mabapi le taba eo a buang ka yona.
- Sehalo se ka pepesa maikutlo a ho kgathatseha, ho nyatsa, ho tletleba, ho halefa, ho phoqa jj.

MOHLALA WA KHATHUNU 2

- Monna enwa o bonahala a kopa mosadimoholo enwa hore ba nyalane. Mosadimoholo a ka arabela ka hore 'Helang basadi! E seng o se o e ja jwang le dikgomo? O batla ho nnyala hobane feela ke le ntlhaneng ya ho beha mejafatshe mosebetsing!'/ 'Ha o sa sebetse, palamonwana e bitsang hakaale o e rekile ka tjhelete ya mang?'
- **Mebala**- Mebala le yona e bapala karolo e bohlokwa ntlheng ya ho sekaseka dikhathunu.
- Mebala e fapaneng e emela dintho tse fapaneng.
- Mebala e ka arolwa ka karolo tse pedi: mebala e hlakileng le mebala e thothofetseng.
- **Boholo** - Boholo ba batho/dintho di hlakisa maemo a itseng khathuneng. Na boholo ba dibapadi bo fetelleditswe? Lekola hore ke sefe se hlahellang se le seholo le sefe se hlahellang se le senyane.
- **Ho tshwaya / Labelling**. Lekola hore ke dintho dife tse behilweng matshwao ka hare ho khathunu. Matshwao ao a re bolella eng ka maemo a renang/batho/nako.
- **Matshwao / Symbols** - Matshwao a ka sebediswa ho emela se itseng, hangata mohopolo. Mohlala: Sefapano se ka emela bokreste/kokelo; pelo pakeng tsa fereko le thipa e ka emela bophelo bo botle.
- **Moelelo** - Hangata mantswe a sebediswang khathuneng a jere moelelo o potetseng ke ka hoo tshebediso ya ona e lokelang ho hlahlojwa ka botebo... Mohl: O kgutlile kopanong eo a qhoba dinku.
- **Puo le setaele** - tsela eo motaki a sebedisang puo le setaele ke ntlha ya bohlokwa. Lekola mekgabipuo e sebediswang, mantswe a a kgethileng, ho soma, jastaposeshene, kekete-hiso, tomatso, dikapolelo jj.
- **Dipudulwana** - Di supa hore ke mang ya buang ebile o bua a le maamong afe.

Matshwao a puo

- Letshwao la potso (?)
- Letshwao la makalo (!)
- Letshwao la elepsise (...)

[E qotsitswe le ho lokisetswa tlhahlobo ho tswa ho [Google](https://www.google.com).]

- 4.1 Bolela se etsahalang khathunung ena. (1)
- 4.2 Tshohla tshebediso ya lentswe 'THUSANG' o itshetlehile ka se etsahalang khathunung ena. (3)
- 4.3 Hlalosa hore potso e reng 'na o na le inshoreense' e hlakisa eng ka maikutlo a mmotsi wa yona o be o tshehetse karabo ya hao. (3)
- 4.4 Bolela maikutlo a iponahatsang sefahlehong sa monna ya khathunung ena. (1)
- 4.5 Hlakisa hore ha e ne e le wena ya tobaneng le maemo a iponahatsang khathunung ee o ne o tla etsa jwang? (1)

POTSO YA 5: TEMA YA PROSA

Bala tema ena ebe o araba dipotso tse botsitsweng hodimo yona.

TEMA YA F

1. Baeti ba bang ba nna ba itlheka ka bonngwe le ka bobedi, empa moeti wa bohlokwahadi yena a nna a sala, mme a nna a inwella. Letsatsi la nna la phahama. Letsatsi la dikela. Moeti wa rona o ntse a le teng, mme o se a qoqa haholo. O bolela ha yena e se ntho ya ho bapallwa. O bolela ha yena e le morui, ya hafang ka nkatana. O bolela ha yena a ka reka motho le ba habo. Yaba ba mo mametse bashemane ba Dibataolong. Yaba ba ntse ba shebana feela, ba kobelana mahlo ho supa hore ba utlwisisa. Enwa yena ke phofu ya bona, haho potang.
2. Jwale bohlo ba baeti bo se bo ile. Ho se ho setse Mosela le metswalle ya hae e haufi feela. Moeti wa rona wa bohlokwahadi le yena o ntse a le teng. O ntse a qoqa haholo le metswalle ya hae. Le bashemane ba Dibataolong ba ntse ba le teng. Ba etsa eka ba thusa ho hleka, athe ditsebe tsa bona di lethwethwe, ba di hlwaile jwalo ka tsa mmutlanyana. Tseketseke tsane di hanne ho mphelehetsa ho tla moketeng, ho rialo moeti wa bohlokwahadi a ntse a kebisa hlooho kgafetsa. Ke ba bolelletse hore ho tla ba monate. Ba tsamaya ba tshoha difotle bona bano.
3. Mahleketsa o ne a re o a nthiba, empa nna ha ke ntho ya ho bapallwa. Ke mmolelletse hore ha a sa rate ke eya moketeng wa kgarabe ya ka, a ka mpa a ya wela mankwaneng.

[E qotsitswe le ho lokiswa ho tswa bukeng ya K.P.D. Maphalla]

- 5.1 Tshohla tshebediso ya tatolano e hlahellang seratswaneng sa 1 moleng wa 2–3. (2)
- 5.2 Lentswe lena '*lethwethwe*' le hlahlang moleng wa 12, le matlafatsa jwang kutlwisiso ya tema. (3)
- 5.3 Sepheo sa mongodi ke sefe ka tshebediso ya mantswe aa '*Baeti ba bang ...*' a hlahellang moleng wa 1 seratswaneng sa 1. (3)
- 5.4 Sekaseka tshebediso ya lesupi lena, '*enwa*' moleng wa 7. (2)
- [10]

Bibliography

Books and Journals

[1] B. Brier, *A Book of shadows*, 2010.

[2] C. Fisher and D. Brier, "Writing interesting articles", in *The Journal of Shadowing* (Vol. 1, No. 1), 2010.

Electronic Resources

[3] A. Author, *Plum website*, URL: <http://www.example.org/linked-to-04062010>.

1	FS 2025 June Paper 1
2	FS 2025 Trial Exam P1
3	EASTERN CAPE 2025 Trial Exam P1
4	Tokomane ya tataiso ya ho ithuta Temoso ya Puo e Hlokolosi
5	2021 Home Language Examination guideline